

Dankwoord bij het ontvangen van de Dr. Elly Jaffé Prijs 2024

Kiki Coumans

Een literaire prijs hoort ‘zomaar als een sierduif op je vensterbank neer [te] strijken’ vond Jeroen Brouwers, en mijn bewonderde voorgangster Mirjam de Veth zei het hem al na. Ik ben blij dat die ervaring ook de laureaten van de Elly Jaffé prijs gegund is, want dat is een prachtige ervaring.

En dat voor werk dat ik nu precies een kwarteeuw met zoveel plezier doe. Steeds weer een andere toon, sfeer, een andere harteklop vinden in de tekst die ik onder handen heb, en die steeds duidelijker te zien verschijnen in de Nederlandse tekst, daar heb ik iedere dag weer zin in. Net als het doen van ontdekkingen in archieven, een brief die Baudelaire aan zijn moeder schreef in handen hebben, een handschrift van Marguerite Duras (veel doorhalingen) of van Jean Genet (keurig schoolschriftje uit de gevangenis) – precies omgekeerd van wat ik had verwacht –, met mijn voeten op de eeuwenoude tegels van Colettes kinderslaapkamertje staan, dat is mijn gedroomde leven.

Daarvoor ben ik veel mensen dankbaar. Allereerst de redacteuren en uitgevers die me van die fijne duwtjes hebben gegeven in de richting van het zojuist geschetste leven: Jasper Henderson, die me toen we nog maar net student áf waren bij Perdu als eerste de kans gaf om een vertaling van mezelf te zien veranderen in een charmant boek. Peter Nijssen van de Arbeiderspers, die mijn brief voor datzelfde boek eind jaren '90 uit de stapel viste en me een roman over sympathieke zeebonken liet vertalen, daarna een Houellebecq, onlangs een Giono en nu al mijn derde Privé domein. Bart Kraamer, destijds voor Meulenhoff en wie weet nog eens voor Koppernik, en Chris Kooi van de Bezige Bij, van wie ik hoop dat hij me nog eens zo'n mooie klassieker als *Dagboek van een dief* van Jean Genet te vertalen geeft.

Eén uitgever springt er voor mij uit, en dat is Marc Vleugels. Sinds dat telefoontje op de dag van Hiëronymus, de beschermheilige van de vertalers, meer dan 10 jaar geleden, waarna hij de voor mij zo lang gehoopte woorden sprak: ‘Als je nog eens iets moois hebt, laat maar weten’.

Ik wil hem danken voor zijn durf en zijn consequente aandacht voor goede boeken, en dan met name stilistisch avontuurlijke teksten. En naast de inhoud ook nog voor de vorm, door zijn prachtige omslagen. Het doet me dan ook plezier dat deze prijs me in het bijzonder voor *Zomer '80* is toegekend. Marc heeft me waarlijk vleugels gegeven, waarmee ik ook richting deze prijs ben gevlogen.

Uitgevers krijgen geen prijzen. Maar Marc zou er wel een verdienen, vanwege zijn doorzettingsvermogen en zijn bijdrage aan de vertaalde Franse literatuur in Nederland. Als dank voor het feit dat hij al mijn vertaalwensen in vervulling heeft laten gaan (met bijna 40 titels, met of zonder ‘ruggetje’ zoals hij dat noemt) wil ik hem dan ook in mijn prijs laten delen door een vertaling naar keuze voor hem te maken.

Ik dank Elly Jaffé, die genereuze, innemende en scherpzinnige dame die mijn vertaalcarrière nu al voor de tweede keer extra glans geeft. Na het stipendium in 2001 heb ik haar opgezocht en hebben we over onze gemeenschappelijke liefde, de *nouveau roman*, geboomd. En ik prijs me gelukkig met het bezit van een paar mooie Pléiades uit haar nalatenschap – overstromend van krantenknipsels, zoals het een echte liefhebber betaamt.

Ook het Letterenfonds dank ik, voor de steun in de vorm van projectsubsidies en reis- en ontwikkelbeurzen, die ervoor zorgen dat vertalers in Nederland met zo’n beetje de grootste gemoedsrust ter wereld hun werk kunnen doen – én uit kunnen vliegen om research te doen. Ik wil daar ook de immer meedenkende medewerkers voor danken.

De jury dank ik voor de mooie en aanmoedigende woorden waar ik ongetwijfeld nog eens aan terug zal denken in tijden van twijfel of vertwijfeling.

De Auteursbond, in de persoon van Miro Lucassen voor dat verheugende telefoontje – het moment van de sierduif – en de onvergelijkelijke Carmen Halfhide die dit vandaag zo mooi op touw heeft gezet.

Verder ben ik mijn ouders dankbaar. Mijn vader, die deze bekroning ongetwijfeld prachtig had gevonden. En mijn moeder die in mijn jeugd zorgde dat er zoveel goede boeken in huis waren.

Daarnaast mijn lieve, creatieve vrienden en vriendinnen, deels ook vertaalcollega’s, en mijn zoon, die nu lekker in Thailand zit, ongetwijfeld met een cocktail aan een strand (en vermoedelijk géén boek in zijn hand). Ik ben ze allen innig dankbaar voor hun aanmoediging in alle mogelijke vormen, en omdat ze me door de jaren heen zo geduldig hebben aangehoord als ik weer eens over een of andere schrijver zat te oren.

Dat geldt in nog hogere mate voor Rogier, die me precies vier jaar geleden weer zestien liet voelen en me altijd weer verrast met zijn kijk op dingen en zijn bovenmenselijke luisterbereidheid. ‘Ik raak altijd in zo’n heerlijke meditatieve roes als jij zo zit te praten’ zei hij vorige week nog, toen ik me weer eens verontschuldigde na een monoloog. En toch weet hij altijd precies waar ik mee bezig ben.

Ten slotte ben ik dankbaar voor de literatuur, de schrijvers die me steeds weer weten te verrassen, ontregelen of ontroeren met altijd weer nieuwe sferen, beelden, muziek en stijlen. En de taal zelf, die me iedere dag omgeeft met haar schoonheid en haar weerbarstigheid.

En voor wat het vertalen betreft sluit ik me graag aan bij een uitspraak van Marguerite Duras die ze deed toen ze was uitgenodigd in het Vertalershuis in Arles, in 1987:

‘Iedereen weet dat het bij een goede vertaling niet gaat om in de letterlijke juistheid van de tekst. [M]aar misschien moeten we nog verder gaan en zeggen dat het meer om een muzikale benadering gaat, een strikt persoonlijke benadering, en als het moet zelfs afwijkend. Muzikale fouten zijn het ergst.’

Ze heeft het verder over de vrijheid van een tekst, de ademhaling en de gekte. Dat zijn precies de dingen waar ik me bij het vertalen op richt: de muziek en de ademhaling van de taal, de vrijheid die nodig is om trouw te zijn, en een beetje gekte. De inhoud komt dan vanzelf wel mee.

Dank u wel.